Työehdot-osasto/PB/lv 30.9.2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvo valiokunta
tyv@eduskunta.fi

VNS 4/2024 vp

VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko – SAK:n ja STTK:n lausunto

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa keskitytään voimakkaasti taloussuhteiden ja yksityisen sektorin toimijoiden toimintaedellytysten vahvistamiseen ja viennin edistämiseen. Valitettavasti ihmisoikeuksien ml. työntekijöiden oikeuksien, toteutuminen osana kokonaisuutta on jätetty selonteosta pois.

On vaikea nähdä, miten näin suppea tulkinta talous- ja kauppasuhteista edistäisi parhaalla mahdollisella tavalla kestävää kehitystä sekä yleisesti Agenda2030 tavoitteiden toteutumista. Erityisen huolestuttavalta vaikuttaa, että kestävän kehityksen tavoite 8, ihmisarvoinen työ on jätetty kokonaan selonteon tavoitteiden ulkopuolelle, vaikka kehityksen edistämisen pääkeinoksi on valittu kauppa ja taloussuhteet. Myös yritysten yhteiskuntavastuun edistäminen puuttuu selonteosta.

Ei riitä, että selonteossa sitoudutaan yleisellä tasolla teollistumisen, kaupan ja investointien tukemiseen kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kauppapoliittisille toimille pitäisi asettaa kestävään kehitykseen pohjautuvat tavoitteet ja seuranta. Sama vaade pätee ihmisoikeuksien edistämiseen ml. työntekijöiden oikeudet.

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa ei myöskään mainita lainkaan kehityspolitiikan päämääräksi kansainvälisestikin hyväksyttyä määritelmää köyhyyden poistamisesta ja eriarvoisuuden vähentämisestä. Hallituksella vaikuttaakin selonteon perusteella olevan vahva tahtotila käyttää kehitysyhteistyövarat ensisijaisesti taloussuhteiden ja kaupan edistämiseen ja suomalaisten pk-yritysten tukemiseen. Tilanne ei korjaudu sillä, että ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ihmisoikeusperustaisuus sekä köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen on mainittu.

Onkin perusteltua kysyä, vastaako selonteon mukainen politiikka kehitysyhteistyö- ja kehityspolitiikkaa ensisijaisia tavoitteita juuri lainkaan. Osana kaupan ja kehityksen tiivistämistä pitäisi vähintäänkin ennen sen toimeenpanoa varmistaa, ettei kehitysyhteistyörahoitus tarkoita OECD:n kehitysyhteistyökomitean (DAC) säädösten vastaisesti sidottua tukea. Selonteossa jää auki, onko näin tarkoitus toimia.

Työehdot-osasto 30.9.2024

Ihmisarvoinen työ saatava takaisin osaksi kehityspolitiikan painopisteitä

Edellisessä kehityspoliittisessa selonteossa Suomen kehityspolitiikan yhtenä painopisteenä oli *ihmisarvoinen työ*. Uudessa selonteossa se loistaa poissaolollaan. Sen merkitys osana Suomen kehityspolitiikan painopisteitä olisi entistä tärkeämpää nyt, kun hallitus on päättänyt, että sen ensisijaiset keinot kehityksen edistämiseen ovat vienti ja kauppa. Selonteossa ei myöskään mainita vastuullisen yritystoiminnan edistämistä. Selonteon perustella vaikuttaa siltä, että Suomi ei ole enää sitoutunut laajasti inhimillisten työolojen ja riittävän toimeentulon edistämiseen kehitysmaiden yritysten arvoketjuissa.

Toki on parempi kuin ei mitään, että ihmisarvoiset työpaikat on mainittu selonteossa naisten ja tyttöjen oikeuksien osalta. Tämä ei kuitenkaan ole riittävää, vaan työelämän oikeuksien toteutuminen pitäisi olla tavoitteena kaikkien työtätekevien osalta.

Myös Kansainvälinen työjärjestö ILO ja sen sopimusten edistäminen jää selonteossa paitsioon. ILO on alistettu bränditoiminnan välineeksi tasa-arvoa käsittelevässä kappaleessa. Tällainen suhtautuminen ILO:n sopimuksiin on erittäin huolestuttavaa. Joitakin kestävän kehityksen tavoitteita on hankala yhdistää viennin edistämiseen. Kestävän kehityksen tavoitteen numero 8, ”ihmisarvoista työtä ja talouskasvua” osalta kaupan ja kehityksen yhteys on kuitenkin ilmeinen. Molempien saavuttamista tukee se, että huolehditaan Kansainvälisen työjärjestön ILOn määrittelemien työelämän perusoikeuksien toteutumisesta kehittyvissä maissa. Tavoitteeseen ei päästä, jos huomiota kiinnitetään vain talouskasvuun eikä työpaikkojen määrän lisäksi tavoitella myös laadukkaita, ihmisarvoisia työpaikkoja.

Koska taloussuhteet ja kauppapoliittiset tavoitteet ovat selkeästi selonteon keskiössä, olisi sitäkin tärkeämpää, että niiden rinnalla ihmisarvoiseen työhön ja ILO:n määrittelemiin työelämän perusoikeuksiin sitoudutaan yksiselitteisesti.

Selonteossa s. 8 mainitaan yhteistyötahoina kansainväliset järjestöt, EU-instituutiot ja – jäsenmaat, kotimaiset virastot, korkeakoulut ja tutkimuslaitokset, kansalaisjärjestöt ja elinkeinoelämä ja yritykset. Vain ammattiliitot puuttuvat tästä listalta (eivät ole kansalaisjärjestöjä, vaikka kylläkin osa kansalaisyhteiskuntaa).

Jotta ihmisarvoista työtä voidaan myös käytännössä edistää, olisi erittäin tärkeää, että Suomi tekee yhteistyötä niin Suomessa kuin kehitysmassa järjestäytyneen ammattiyhdistysliikkeen kanssa. Esimerkiksi tällä hetkellä SAK ja STTK ovat mukana SASK:n hankkeessa Indonesian, Filippiinien ja Nepalin kanssa, jossa edistetään oikeudenmukaista vihreää siirtymää.

Työehdot-osasto 30.9.2024

Vakaa toimintaympäristö on suomalaisten yritysten ja työntekijöiden etu

Parempi työelämä ja riittävä toimeentulo vahvistavat kehittyvien maiden ihmisten hyvinvointia ja taloutta. Sitä kautta ne edistävät myös yhteiskunnallista vakautta ja ihmisen tyytyväisyyttä asuinpaikkaansa. Kun toimintaympäristö on vakaa, menestymisen edellytykset ovat paremmat myös kauppaa käyville suomalaisille yrityksille. Parhaimmillaan molempien maiden talous kasvaa.

Työelämän perusoikeuksien edistäminen maailmalla hyödyttää myös suomalaisia työntekijöitä.Suomessa on ainakin vielä suhteellisen hyvä työelämän oikeuksia suojaava sääntely. Kun työntekijän perusoikeuksia edistetään ja ne paranevat myös globaalissa etelässä, suomalaisen työn kilpailukyky paranee. Näin epäeettinen toimija ei voi päihittää suomalaista työntekijää polkemalla ihmisoikeuksia.

Lisäksi yritysten välinen kilpailu on reilumpaa, jos työelämän perusoikeuksia noudatetaan kaikkialla maailmassa. Moni suomalaisyritys ottaa ihmisoikeudet ja yritysvastuun huomioon, vaikkakaan eivät kaikki. Piittaamattomuus ei saa olla kilpailuetu, joka voisi pahimmillaan viedä vastuullisesti toimivilta suomalaisilta yrityksistä toimintaedellytykset.

Selontekoon lisättävä viittaukset kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja - periaatteisiin

Enemmistö suomalaisista haluaa, että työelämän ihmisoikeuksia kehittyvissä maissa tuetaan. Keväällä 2023 toteutetun kansalaiskyselyn tulokset tukevat työelämän ihmisoikeuksien parantamiseksi kehittyvissä maissa tehtävää työtä.

SASK:n yritysvastuuselvitysten perusteella suomalaisilla yrityksillä on vielä paljon tehtävää tuotantoketjujensa ihmisoikeusriskien tunnistamisessa ja niihin puuttumisessa. EU:n yritysvastuudirektiivi velvoittaa vain suuret yritykset kunnioittamaan ihmisoikeuksia toimintaketjussaan. Käsiteltävässä selonteossa pitäisi linjata velvoitteesta vähintäänkin myös pk- yritysten osalta, jotka ovat selonteon keskeisiä rahoituksen saajia ja tavoitteiden toimeenpanijoita.

Vastuullisen kaupan ja liiketoiminnan edistämiseksi selontekoon olisi lisättävä vähintäänkin viittaukset **sekä EU-lainsäädäntöön että YK:n yrityksiä koskeviin ihmisoikeusperiaatteisiin, joita ei ole tällä hetkellä** selonteossa lainkaan. Näiden puuttuminen osoittaa heikkoa sitoutumista kansainväliseen lainsäädäntöön tai sopimuksiin osana kansainvälisiä taloussuhteita ja kehitysyhteistyötä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
STTK ry

Työehdot-osasto 30.9.2024

Pia Björkbacka
SAK:n johtava asiantuntija, ilmasto ja kestävä kehitys
s-posti: pia.bjorkbacka@sak.fi
puh: 050 - 464 5342

Jaakko Haikonen
STTK:n kansainvälisten asioiden asiantuntija
s-posti: jaakko.haikonen@sttk.fi
puh: 040–027 3385